

The Creation of Identity Color Palettes Using Natural Dyes for the Product Development of the Roi Rak Weaving Community, Pathum Rat District, Roi Et Province

การสร้างกลุ่มสีอัตลักษณ์จากการย้อมด้วยสีธรรมชาติ สำหรับการต่อยอดผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าร้อยริ้ว อำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

Kamonsiri Wongmuek

กมลศิริ วงศ์หมึก

Faculty of Fine and Applied Arts, Dhurakij Pundit University, Thailand

Corresponding author

e-mail: Kamonsiri.won@dpu.ac.th

Received 25-09-2024

Revised 02-12-2024

Accepted 05-12-2024

Doi: 10.69598/artssu.2025.4027.

How to Cite:

Wongmuek, K. (2025). The Creation of Identity Color Palettes Using Natural Dyes for the Product Development of the Roi Rak Weaving Community, Pathum Rat District, Roi Et Province. *Journal of Arts and Thai Studies*, 47(1), E4027 (1-17).

Keywords: color palettes, community identity, dyeing, natural dyeing, Roi Et

คำสำคัญ: กลุ่มสี, อัตลักษณ์ชุมชน, การย้อมสี, สีธรรมชาติ, ร้อยเอ็ด

Abstract

Background and Objectives: Communities in the Roi Et province possess unique identities; however, these identities have yet to be clearly articulated to foster recognition or to add value to community brands and products. This research aimed to develop identity color palettes and evaluate the identity color palettes of the Roi Rak community in Pathum Rat district, Roi Et, derived from natural dyeing processes.

Methods: This research is a qualitative study. Data collection employed purposive sampling to select participants, focusing on members of community enterprises, including community enterprise leaders, committee members, elderly network representatives, and local wisdom keepers, to ensure the relevance and diversity of the data. The methods included in-depth interviews with the community enterprise leader and 16 committee members, as well as focus group discussions with 7 members. Data were analyzed using content analysis, categorizing key terms to identify themes, which were subsequently used to create an evaluation framework for assessing the suitability of identity color palettes. Experts were selected based on the following criteria: over 10 years of experience in handwoven textiles for fashion, expertise in designing colors and patterns for handwoven fabrics, proficiency in transforming handwoven fabrics into fashion products, and familiarity with direct experience of working in the Hong Hae community, Pathum Rat district, Roi Et.

Results: The research categorized identity color palettes into 4 thematic groups: 1) culture and tradition, 2) significant locations, 3) social capital, and 4) natural resources capital. From these themes, three color palettes were developed for each, resulting in a total of 12 palettes. The palette that received the highest suitability evaluation from experts was "Thung Kula Ronghai," under the theme of significant locations, with a mean score of (\bar{X} =4.47, S.D.=0.71). This palette consisted of off white from raw cotton, yellow from myrobalan, brown from padauk, and green from myrobalan mixed with indigo. Expert feedback suggested adding a sky blue shade to enhance the palette's appeal, especially for handwoven fabrics targeting younger, working-age audiences. In addition to "Thung Kula Ronghai," 11 other palettes were created, reflecting various dimensions of the community's identity. While these did not achieve the highest evaluation score, all exhibited high average scores and potential for development into naturally dyed handwoven fabrics. These fabrics not only contribute to environmental conservation but also show beauty and embody cultural heritage and the community's way of life. Furthermore, they offer opportunities to enhance product value and generate sustainable income for the community.

Application of this study: The established color groups reflect the community's identity across various dimensions, offering the potential for application in the production of naturally dyed hand-woven fabrics. This approach not only contributes to environmental conservation but also enhances the value of the products, thereby fostering sustainable income generation for the community.

Conclusions: The Roi Rak community enterprises, located in Pathum Rat District, Roi Et Province, reflects the deep connection between the community's way of life and its social and cultural capital. A study identified 4 key themes that encapsulate the community's feelings, thoughts, and way of life: 1) culture and tradition, 2) significant locations, 3) social capital, and 4) natural resources. These themes serve as the foundation for creating color groups that represent the community's unique identity. Among these, the Thung Kula Ronghai color palettes, representing important places with emotional value, scored the highest in community preference. In addition to Thung Kula Ronghai, 11 other distinct color palettes were developed, each reflecting different dimensions of the community's essence. These color palettes collectively embody the rich heritage, traditions, and identity of the Roi Rak community enterprises.

บทคัดย่อ

ที่มาและวัตถุประสงค์: ชุมชนในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดมีอัตลักษณ์ที่น่าสนใจแต่ยังขาดการนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนออกมาอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความจดจำหรือสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตราสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชน งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลุ่มสีอัตลักษณ์ และประเมินกลุ่มสีอัตลักษณ์ของชุมชนร้อยรักษ์ อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด จากการย้อมด้วยสีธรรมชาติ

วิธีการศึกษา: งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยมีการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยเลือกเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มาจากประธานวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการชุมชน เครือข่ายผู้สูงอายุ ประชาชนชาวบ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและหลากหลาย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธานวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกรวม 16 คน การสนทนากลุ่มกับสมาชิก 7 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยการจัดหมวดหมู่คำสำคัญให้ได้แนวเรื่องเพื่อสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของกลุ่มสีอัตลักษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน โดยรอบการเลือกผู้เชี่ยวชาญ คือผู้มีประสบการณ์ด้านการทอผ้าสำหรับงานแฟชั่น ด้านการออกแบบสีและลวดลายผ้าทอมือมากกว่า 10 ปี มีความชำนาญในแปรรูปผ้าทอเป็นสินค้าแฟชั่น เคยลงพื้นที่และมีความรู้จักและคุ้นเคยกับชุมชนบ้านฮ่องแฮ อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการศึกษา: ผลการศึกษาจากงานวิจัยสามารถแบ่งกลุ่มสีอัตลักษณ์จาก 4 แนวเรื่อง ได้แก่ 1) กลุ่มสีจากวัฒนธรรมประเพณี 2) สถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทางจิตใจ 3) ทิวทิวทางสังคม และ 4) ทิวทิวทางธรรมชาติ จากนั้นสามารถนำไปสร้างกลุ่มสีได้อย่างละ 3 กลุ่ม รวม 12 กลุ่ม กลุ่มสีที่ได้รับการประเมินความเหมาะสมของกลุ่มสีอัตลักษณ์จากผู้เชี่ยวชาญสูงสุด ได้แก่ "ในแนวเรื่องสถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทางจิตใจ" อยู่ที่ ($X=4.47$, $S.D.=0.71$) ซึ่งประกอบด้วยสีขาวนวลจากฝ้ายดิบ สีเหลืองจากสมอ สีน้ำตาลจากประดู่ และสีเขียวจากสมอผสมกับคราม ผลสรุปข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญให้เพิ่มสีฟ้าครามเพื่อทำให้กลุ่มสีดูน่าสนใจมากขึ้นเมื่อทอเป็นผืนผ้าสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนทำงานรุ่นใหม่ นอกจากทุ่งกุลาร้องไห้แล้ว ยังมีกลุ่มสีอีก 11 กลุ่มที่ถูกสร้างขึ้นมา ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นชุมชนในมิติต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน แม้ไม่ได้รับคะแนนประเมินสูงที่สุด แต่ล้วนมีค่าคะแนนเฉลี่ยที่สูง และสามารถนำไปพัฒนาเป็นผืนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติที่ไม่เพียงแต่ช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ยังมีความสวยงาม สะท้อนถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

การประยุกต์ใช้: กลุ่มสีที่ถูกสร้างขึ้นสะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชนในมิติต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาเป็นผืนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติที่ช่วยในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

บทสรุป: วิสาหกิจชุมชนร้อยรักษ์ อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ทิวทิวทางสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษาสามารถจัดหมวดหมู่คำสำคัญที่สะท้อนความรู้สึกรู้จักและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ออกมาได้ 4 แนวเรื่องคือ 1) วัฒนธรรมและประเพณี 2) สถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทางจิตใจ 3) ทิวทิวทางสังคม และ 4) ทิวทิวทางธรรมชาติ สำหรับกลุ่มสีที่มีความเหมาะสมกับการตีพิมพ์เป็นกลุ่มสีอัตลักษณ์ของชุมชน 4 แนวเรื่องที่ค้นพบในงานวิจัยนั้นกลุ่มสีที่ได้คะแนนสูงสุดคือกลุ่มสีทุ่งกุลาร้องไห้ในหมวดสถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทางจิตใจ นอกจากทุ่งกุลาร้องไห้แล้ว ยังมีกลุ่มสีอีก 11 กลุ่มที่ถูกสร้างขึ้นมา ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นวิสาหกิจชุมชนร้อยรักษ์ในมิติต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน

บทนำ (Introduction)

จากการศึกษาแผนพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2566-2570 (Roi Et Provincial, 2023) พบว่ามีประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นไปสู่มาตรฐานสากล เพื่อสร้างเศรษฐกิจในชุมชนให้เติบโตยิ่งขึ้น และประเด็นการพัฒนาคนทุกช่วงวัย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น วิสาหกิจชุมชนร้อยรักษ์ บ้านฮ่องแฮ อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด ที่ประกอบไปด้วยสมาชิกวัยกลางคนจนถึงวัยผู้สูงอายุ ร่วมกันก่อร่างสร้างวิสาหกิจชุมชน ให้เป็น 1 ใน 69 ชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกโครงการ “ผ้าขาวม้าท้องถิ่นหัตถศิลป์ไทย” ที่มีความน่าสนใจในเรื่องราวประวัติความเป็นมา และความสวยงามของผืนผ้า เรื่องราวของการพัฒนาแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจน จุดเด่นของวิสาหกิจชุมชนร้อยรักษ์คือผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือที่มีการสืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ส่งมาจากบรรพบุรุษ การย้อมสีผ้าจากวัตถุดิบซึ่งเป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติภายในพื้นที่ การจับกลุ่มสีสร้างให้เกิดลวดลายของผ้าขาวม้าทอมือที่มีความสวยงาม มีคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว (BCG model) ที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของประเทศไทย ในขณะที่ในปัจจุบันสินค้าในหลายชุมชน มีความนิยมในการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติน้อยลง เนื่องจากมีกระบวนการที่

ยุ่งยากต้องใช้เวลาในการผลิตนานและใช้แรงงานมาก จึงเกิดการใช้เส้นใยที่ย้อมสำเร็จด้วยสารเคมีสังเคราะห์มาเพิ่มเติมเพราะมีสีสันทันทีมากกว่าและได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมากกว่า (Sarasuk, 2017) แต่ชุมชนร้อยรักยังคงเลือกใช้สีธรรมชาติ เพื่อให้ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งยังมุ่งเน้นในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทunesทางปัญญา ทunesทางวัฒนธรรม และความหลากหลายทางชีวภาพ สร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม กลุ่มนักท่องเที่ยวและกลุ่มลูกค้าประจำ อย่างไรก็ตามชุมชนยังขาดการนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนออกมาอย่างชัดเจนเพื่อสร้างความจดจำหรือสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตราสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชนจากการพูดคุยและสัมภาษณ์ พบว่าชุมชนมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผืนผ้าที่ใช้สีธรรมชาติในการย้อม ซึ่งมีเสน่ห์สวยงาม คณะผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการสร้างกลุ่มอัตลักษณ์จากการย้อมสีธรรมชาติ ที่สอดคล้องกับTunesทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เป็นที่จดจำและสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การศึกษา (Research Objectives)

1. เพื่อพัฒนากลุ่มอัตลักษณ์ของชุมชนร้อยรัก อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ด จากการย้อมด้วยสีธรรมชาติ
2. เพื่อประเมินกลุ่มอัตลักษณ์ จากการพัฒนากลุ่มอัตลักษณ์ของชุมชนร้อยรัก อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ด จากการย้อมด้วยสีธรรมชาติ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature Review)

เพื่อความเข้าใจในการศึกษาที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์

คำว่า “อัตลักษณ์” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Identity” หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ ในปัจจุบันมีผู้ให้ความหมายและคำจำกัดความไว้อย่างมากมาย ทั้งตามพจนานุกรมและตามแนวความคิดของนักวิชาการ อาทิ Cambridge Dictionary (n.d.) อธิบายความหมายของศัพท์ Identity ว่าหมายถึงคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือองค์กรที่ทำให้สาธารณชนนึกถึงและจดจำ และให้ความหมายของคำว่า Brand Identity ว่าหมายถึง ชุดของความคิดและคุณสมบัติเฉพาะที่องค์กรต้องการให้ผู้คนเชื่อมต่อถึงผลิตภัณฑ์หรือตราสินค้าของตน Collins English Dictionary (n.d.) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า Identity ไว้ดังนี้ กล่าวคือ เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ซ้ำใคร เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ทำให้บุคคลนั้น ๆ หรือสิ่งต่าง ๆ ได้รับการยอมรับ เป็นลักษณะที่บุคคลหนึ่งหรือสิ่งต่าง ๆ มีคุณสมบัติที่ทำให้เป็นหนึ่งเดียวตลอดเวลา เป็นลักษณะที่มีคุณสมบัติหรือมีธรรมชาติที่เหมือนกัน เป็นลักษณะที่บุคคลนั้น ๆ หรือสิ่งต่าง ๆ ตรงกับคำบรรยายหรือการอ้างถึงที่มีอยู่ เป็นการระบุตัวตนของตนเองว่าเป็นอะไรในบริบทต่าง ๆ รวมถึงมิติด้านตรรกะและด้านคณิตศาสตร์ ทั้งนี้กลุ่มสีที่เป็นอัตลักษณ์และภาพอัตลักษณ์ เป็นองค์ประกอบซึ่งสามารถระบุความแตกต่าง ความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ได้ง่าย เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่สามารถรับรู้และระลึกถึงได้โดยไม่ต้องมีความซับซ้อน

นอกจากนั้น Kabpila (2015) ยังกล่าวว่า “อัตลักษณ์” เกิดขึ้นได้เมื่อมีความรู้สึกร่วมกันในการตระหนักรู้บางอย่างเกี่ยวกับตัวตน การยอมรับในความเป็นตัวตน ประกอบกับการแสดงตัวตนให้เห็นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่น อัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างสังคมและตัวบุคคล แต่จะเลือกอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ยอมรับเพื่อนำมาใช้ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและพื้นที่ อัตลักษณ์อาจกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเองหรือกำหนดโดยสังคม อัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกจากกันไม่ได้ จากการศึกษาแนวคิดข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีแนวทางในการศึกษาวิถีชีวิต ความคิด ทัศนคติที่มีร่วมกันของชุมชน รวมทั้งบริบททางสังคม เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ในลำดับถัดไป

2. แนวคิดเรื่องการย้อมสีธรรมชาติ

การย้อมผ้าจากธรรมชาติเป็นงานศิลปะที่อยู่คู่กับวัฒนธรรมมนุษย์มาอย่างยาวนานหลายพันปีโดยปรากฏหลักฐานการย้อมผ้าด้วยสีสันทันทีหลากหลายที่ประเทศจีน รวมทั้งชาวยุโรป ชาวอินเดีย และชาวอียิปต์ เป็นต้น ในอดีตมนุษย์มีการใช้วัสดุธรรมชาติชนิดต่าง ๆ เช่น ดอกไม้และใบไม้ มาย้อมติดกับผ้าด้วยไขขาวหรือเลือดเพื่อตกแต่งผืนผ้าให้มีความสวยงาม อีกหนึ่งวิธีการย้อมสีที่มียุคสมัยสืบทอดกันมาทำให้เกิดสีสัน หากแต่ไม่ทนต่อการซักล้างและการสวมใส่ จนกระทั่งมนุษย์ค้นพบการนำพืชไปตำให้ละเอียดแล้วนำมาต้มกับผ้า ทำให้เส้นใยผ้าเปลี่ยนสี และทนต่อการซักล้างมากขึ้น เกิดเป็นวิธีการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ ซึ่งการย้อมสีธรรมชาติจากวัสดุต่าง ๆ ก็จะได้สีที่ออกมาแตกต่างกันไปตามเทคนิคและประสบการณ์ของผู้ย้อมผ้า ซึ่งนำเอาสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติรอบตัวมาทำการลองผิดลองถูก ผสมผสาน สังเกต จดจำและทดลองจนได้สีที่ต้องการ และนำเอาวิธีดังกล่าวมาส่งต่อภูมิปัญญารุ่นต่อรุ่น ทั้งนี้การย้อมสีธรรมชาติมีแหล่งที่มาของสี 3 แหล่งได้แก่ สีที่ได้จากพืช สีที่ได้จากสัตว์ และสีที่ได้จากแร่ธาตุ ซึ่งจะเป็นสารอินทรีย์ที่ได้มาจากส่วนประกอบต่าง ๆ ของแหล่งที่มาของสี

สีย้อมธรรมชาติมีข้อดีคือ ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้นำไปใช้ น้ำทิ้งจากกระบวนการผลิตไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม วัสดุธรรมชาติสามารถหาได้ง่ายในชุมชน นอกจากนี้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการย้อมยังเกิดเป็นองค์ความรู้หรือเทคนิคเฉพาะในชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย ทั้งนี้สีย้อมธรรมชาติมีข้อจำกัดคือ สีย้อมมักไม่ได้สีเข้ม คุณภาพของสีย้อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่อาจมีความผันแปรตามธรรมชาติซึ่งควบคุมได้ยาก และสีย้อมไม่ค่อยมีความคงทนต่อแสงและการซัก ดังนั้นเมื่อทำการย้อมวัสดุสิ่งทอด้วยสีย้อมจากธรรมชาติแล้ว สิ่งหนึ่งที่ ควรให้ความสำคัญคือ สมบัติด้านความคงทนของสีบนวัสดุสิ่งทอ (Institute of Digital Technology for Science Service, 2017)

ในอดีตกระบวนการผลิตในระบบอุตสาหกรรมจากความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มลภาวะ และเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อธรรมชาติเป็นอย่างมาก เมื่อการใช้สารเคมีในอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อสังคมมากขึ้น ทำให้ประชากรในสังคมเริ่มหันมาให้ความสนใจ สิ่งทอจากธรรมชาติมากยิ่งขึ้น มีการศึกษาการย้อมสีธรรมชาติมากยิ่งขึ้น และมีการศึกษาการผลิตสิ่งทอที่ใช้การย้อมสีธรรมชาติมากขึ้น ตามกระแสสังคมของคนในปัจจุบัน และจากการที่มีคนในสังคมปรับตัวหันมาใช้สิ่งทอจากธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ทำให้ธุรกิจหรือชุมชนที่มีผ้าทอย้อมสีธรรมชาติในชนบทดั้งเดิมนั้น กลับมาเป็นธุรกิจที่ชาวไทยและต่างชาติให้ความสนใจมากยิ่งขึ้น และมีการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน ซึ่งมีโอกาสสร้างมูลค่าเพิ่ม ในตลาดโลกได้อย่างมากมาย Sontun & Khumvijairat (2020)

วิธีการศึกษา (Research Methods)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลบริบทชุมชนเพื่อนำไปสู่การสร้างกลุ่มสื่ออัตลักษณ์ของชุมชน โดยการวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เนื่องจากมีการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) และสนทนากลุ่ม (focus group) ซึ่งคณะผู้วิจัยมีกระบวนการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการเข้าร่วมให้ข้อมูลเป็นไปด้วยความสมัครใจ และขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลบันทึกเสียงการสนทนา ผู้ให้ข้อมูลลงนามให้การยินยอม โดยหากผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูล สามารถยุติการสัมภาษณ์ได้ตลอดเวลา การนำเสนอเนื้อหาในรายงานผลการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจะนำเสนอในภาพรวมและจะดำเนินการด้วยความระมัดระวัง ระมัดระวัง ไม่มีการระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลส่วนตัวใด ๆ ลงในเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาในการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลในงานวิจัยมีการคัดเลือกผู้เข้าร่วมใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ในที่นี้เลือกเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนรวม 16 คน มาจากประธานวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการชุมชน เครือข่ายผู้สูงอายุ ประชาชนชาวบ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและหลากหลาย และการสนทนากลุ่ม (focus group) กับสมาชิกในชุมชนอีก 7 คน ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การถอดเทปสัมภาษณ์และการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เป็นแรงบันดาลใจ สร้างเป็นภาพสื่อสารเพื่อนำไปใช้สัมภาษณ์และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินกลุ่มสื่ออัตลักษณ์ที่มีความเหมาะสมที่สุด โดยกรอบการเลือกผู้เชี่ยวชาญ คือผู้มีประสบการณ์ด้านการทอผ้าสำหรับงานแฟชั่น ด้านการออกแบบสีและลวดลายผ้าทอมือมามากกว่า 10 ปี มีความชำนาญในการแปรรูปผ้าทอเป็นสินค้าแฟชั่น เคยลงพื้นที่และมีความรู้จักและคุ้นเคยกับชุมชนบ้านฮ่อแง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ โดยข้อคำถามแบบประเมินแบ่งเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ เป็นกลุ่มสื่อที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนร้อยรักษ์ มีความสวยงามน่าสนใจ สามารถนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ได้ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน และเหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่และนำไปต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้ ดังปรากฏใน Figure 1

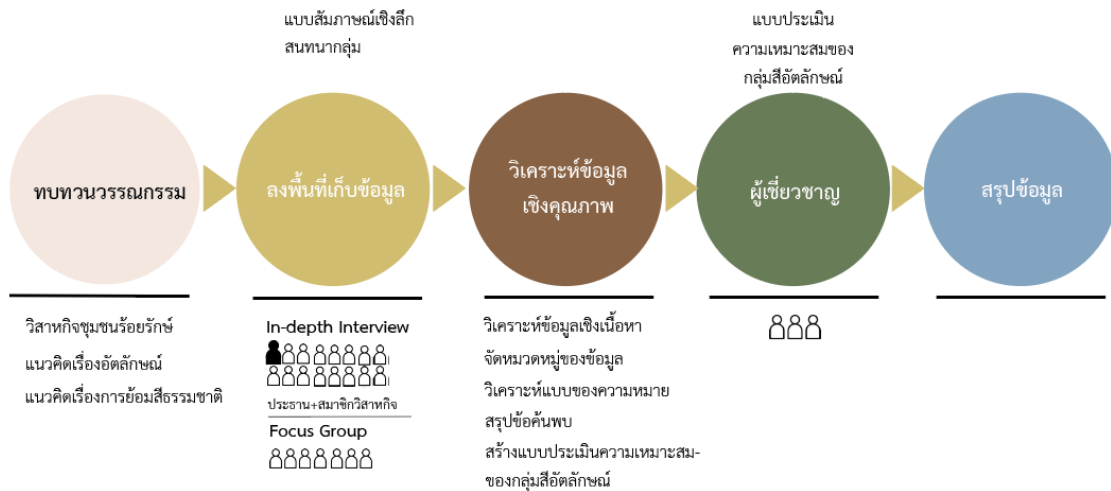

Figure 1 Research Process

(Source: Wongmuek, 2024a)

ผลการศึกษา (Research Results)

จากการลงพื้นที่พูดคุยและสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

บ้านฮ่องแอ อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด เป็นบริเวณพื้นที่ชุมชนเก่าแก่ ที่ยังไม่มีมีการบันทึกประวัติไว้ชัดเจน หากแต่มีคำบอกเล่าของกลุ่มผู้สูงอายุที่ย้ายที่อยู่อาศัยมาตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ เหตุที่ชื่อฮ่องแอ เนื่องจากบริเวณนี้ในอดีตมีคลองน้ำใส และมีหินตามธรรมชาติ โดยคำว่า “ฮ่อง” แปลว่า “คลอง” ส่วน “แอ” แปลว่า “หิน” ดังนั้น คำว่า ฮ่องแอ จึงหมายถึง คลองร่องน้ำใหญ่จากธรรมชาติ ด้านล่างเป็นหินคลอง บริเวณหน้าบ้านเป็นเนินสูง ๆ เมื่อถึงฤดูฝน น้ำจะไหลผ่านทางบ้าน แต่ปัจจุบันมีการถมดินสร้างถนน จึงไม่เห็นเป็นร่องน้ำเหมือนในอดีตที่ผ่านมา สภาพภูมิประเทศในพื้นที่บ้านฮ่องแอ จ.ร้อยเอ็ดมีภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ที่ราบสูง แต่มีระดับความสูงที่แตกต่างจากจังหวัดใกล้เคียง ทำให้สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติจำพวกต้นไม้ที่ปลูกและขึ้นเองตามธรรมชาติมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

การประกอบอาชีพในชุมชนยังเป็นการทำเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการปลูกข้าวหอมมะลิ ปลูกข้าวเหนียวในพื้นที่บริเวณทุ่งกุลาร้องไห้ นอกจากการทำเกษตรปลูกข้าวแล้วยังมีการเลี้ยงกบเพื่อเพิ่มรายได้อีกด้วย ในส่วนของศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น มีการทอผ้า ย้อมสีผ้าจากวัตถุดิบธรรมชาติ โดยชุมชนจะหาเปลือกไม้ ใบไม้และดอกไม้ในท้องถิ่นรอบตัวมาย้อม โดยสีย้อมที่ได้จะแตกต่างกันตามลักษณะพื้นที่ปลูก สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ นอกนั้นยังมีการปลูกหม่อน เก็บหม่อน เลี้ยงไหม ที่สืบทอดมาจากรุ่นบรรพบุรุษ เช่นเดียวกับงานบุญประเพณี และกิจกรรมทางศาสนาที่มีมาตั้งแต่ในสมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นเครื่องหล่อหลอมคุณงามความดีให้กับคนในชุมชน เป็นกิจกรรมร่วมกันที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นงานบุญเดือนสี่ บุญผะเหวด ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ เป็นต้น รวมทั้งเรื่องความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งลี้ลับที่มีศาลปู่ตาเป็นที่พึ่งทางจิตใจสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคนในชุมชน

สมาชิกและคนในชุมชนมีวิธีการลดความเครียดจากการประกอบอาชีพ ด้วยการพักผ่อน การพูดคุย การสันทนาการ ช่วยเหลือด้านแรงงาน การพูดคุยทั้งประเด็นการดำเนินชีวิต การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่มีความรู้สึกร่วมกัน เป็นต้น การทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างโอกาสให้ได้มีการปฏิสัมพันธ์กัน การได้แลกเปลี่ยนบทสนทนาถึงสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ วัฒนธรรมและสิ่งที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น สิ่งรอบตัว การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และภูมิปัญญาทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในกลุ่มวิสาหกิจ สามารถสร้างความสามัคคีให้กับวิสาหกิจชุมชนอีกด้วย

The Creation of Identity Color Palettes Using Natural Dyes, E4027 (1-17)

ข้อมูลแหล่งที่มาของสีย้อมธรรมชาติ สีที่ชุมชนย้อมเป็นประจำจากวัตถุดิบธรรมชาติที่มีอยู่บริเวณรอบชุมชนได้แก่ ต้นสะแบง ต้นสะเดา ต้นพะยอม สมอ ประดู่ มะเกลือ ครั่ง เป็นต้น และชุมชนยังมียังมีองค์ความรู้และความคิดสร้างสรรค์จาก การทดลองผสมสีเพื่อสร้างสีใหม่อีกด้วย ดังปรากฏรายละเอียดใน Figure 2

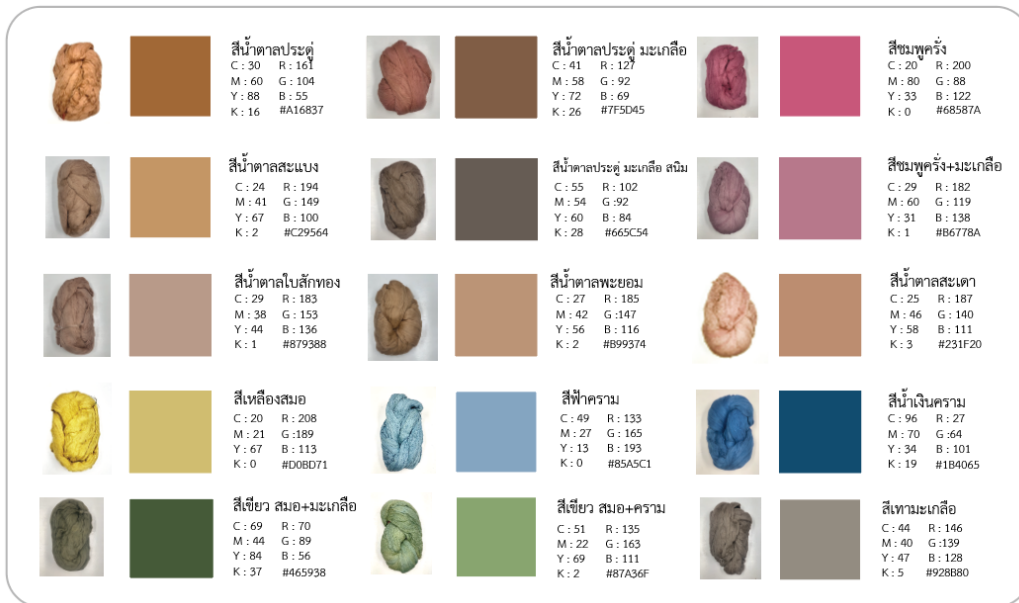

Figure 2 Natural Dye From Natural Materials

(Source: Wongmuek, 2024b)

คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) ดังกล่าว ข้างต้น และจัดหมวดหมู่คำสำคัญจากแนวเรื่อง (Thematic analysis) ได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านสถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทางจิตใจ ด้านทุนทางสังคมหรือวิถีชุมชน และด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งหมดเพื่อนำไปใช้ในการสร้างภาพที่ สื่อสารแรงบันดาลใจ เรื่องราว อารมณ์และโทนสี ของกลุ่มสื่ออัตลักษณ์ชุมชนกลุ่มทอผ้าร้อยรักษ์ โดยสามารถสรุปคำสำคัญของแต่ละหมวดหมู่ได้ดัง Table 1

Table 1 Showing Key Terms From the Themes

ทุนในพื้นที่ (Local Capital)	คำสำคัญ (Keywords)
วัฒนธรรมประเพณี (Culture and Tradition)	บุญพะเวด งานบุญเกี่ยวกับข้าว บุญข้าวสาก บุญข้าวจี (Bun Phawed, Rice-related religious ceremony. Bun Kaosak, Bun Kaojee)
สถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทางจิตใจ (Significant Locations)	คลองฮ่อแอ๊ะ หิน น้ำใส พื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ ศาลปู่ตาฮ่อแอ๊ะ (Honghae Canal, Stones, Clear Water, Thung Kula Ronghai Field, Honghae Shrine of ancestors)
ทุนทางสังคม (Social Capital)	การลงแขกเกี่ยวข้าว ความรักความสามัคคี มรดกภูมิปัญญาการทอผ้า ความซื่อสัตย์ เคารพในศาสนา คุณความดี (Rice harvesting, Love and unity, Textile weaving wisdom, Honesty, Respect for religion, Virtue)
ทุนทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources)	ต้นสะแบง ต้นสะเดา ต้นพะยอม สมอ ประดู่ มะเกลือ และสัตว์จำพวกวัว ควาย กบ ปลา เขียด (Sabaeng tree, Neem tree, Phayom tree, Chebulic myrobalan, Rosewood, Grewia, Cow, Buffalo, Frog, Fish, Toad)

จากตารางข้างต้น คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์มาสร้างเป็นภาพแรงบันดาลใจ ที่แสดงเรื่องราวของทุนในพื้นที่ อารมณ์ และโทนสี ทั้ง 4 แนวเรื่อง เพื่อดึงเป็นกลุ่มสีเทียบกับสีของเส้นด้ายที่ย้อมธรรมชาติจากวัตถุดิบของชุมชน ได้ดังนี้

1. กลุ่มวัฒนธรรมประเพณี (Culture and Tradition)

กลุ่มสีที่ 1.1 ประเพณีบุญผะเหวด หรือ บุญพระเวส

หมายถึง บุญพระเวสสันดร เรียกก๊ออย่างหนึ่งว่า บุญมหาชาติ ชาวอีสานจะนิยมจัดขึ้นในเดือนสี่ (ช่วงเดือนมีนาคม) เป็นบุญประจำปีของท้องถิ่น มีการทำบุญ การแห่กัณฑ์จอบและกัณฑ์หลอน ฟังเทศน์มหาชาติ มีการปักธูปผะเหวดเหมือนผ้านำทางสู่สวรรค์ นุ่งซิ่น ถวายข้าวปุ้น ข้าวต้มมัด และแห่พระอุปัชฌาย์จากสะดือทะเล โดยกลุ่มสีที่สะท้อนงานบุญประเพณี ธูปผะเหวด สีของผ้าไหมสาเกต ผ้าซิ่นจกลาย เครื่องหาวที่ใช้ในพิธี สามารถจัดเป็นกลุ่มสีชมพูจากครั้ง น้ำตาลจากประตู น้ำตาลอ่อนจากสะแบง และเหลืองจากสมอ ดัง Figure 3

Figure 3 Bun Phawed

(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024c)

กลุ่มสีที่ 1.2 ประเพณีบุญข้าวสาก บุญข้าวประดับดิน

ประเพณีการทำบุญเดือนเก้า เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับญาติผู้ล่วงลับ รวมไปถึงสัมภเวสี เปรต สัตว์นรก ฯลฯ โดยการใช้ใบตองห่ออาหารคาวหวาน ข้าวเหนียวหนึ่งซีก ผลไม้ หมากรุก พลุ เมี่ยงและบุหรี่ แล้วนำไปวางบริเวณรอบกำแพงวัด รอบฐานเจดีย์ หรือรอบโบสถ์ ตลอดจนใต้โคนต้นไม้ใหญ่ เพื่อให้การทำบุญครั้งนี้ส่งไปถึงผู้ล่วงลับและสัมภเวสีทั้งหลาย ทั้งนี้ยังถือเป็นวันสำคัญที่ชาวบ้านจะทำทานให้แก่ผู้ยากไร้และสัตว์น้อยใหญ่ โดยกลุ่มสีที่สะท้อนการอุทิศส่วนกุศล สีของใบตองแห้ง อาหาร สีของดินรอบฐานเจดีย์ ความลึกลับ สามารถจัดเป็นกลุ่มสีเขียวจากสมอผสมมะเกลือ น้ำตาลจากประตูผสมมะเกลือและสนิม น้ำตาลอ่อนจากสะแบง และเทาจากมะเกลือ ดัง Figure 4

Figure 4 Bun Kaosak

(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024d)

กลุ่มสีที่ 1.3 ประเพณีบุญข้าวจี

ประเพณีบุญข้าวจี คือวันเพ็ญเดือน ๓ วันมาฆบูชา รุ่งขึ้นวันแรม ๑ ค่ำก็ถวายข้าวจี หรือข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อนเอาไม้เสียบย่างไฟเมื่อข้าวสุกเกรียมแล้วก็เอาไข่ซึ่งตีไว้แล้วทาแล้วย่างซ้ำอีกกลายเป็นไข่เคลือบข้าวเหนียว นิมนต์พระเถระเจริญพระพุทธมนต์แล้วฉัน เป็นทั้งงานบุญและงานรื่นเริงประจำแต่ละหมู่บ้าน ในความเชื่อตั้งแต่โบราณมาว่าเป็นเดือนสุขวิญข้าว คือมีการถวายข้าวเปลือกพระและนิยมนำบุญบ้าน เป็นการบูชาคุณของข้าวในเล่าหรือยัง โดยกลุ่มสีที่สะท้อนงานบุญข้าวจี สีข้าวเหนียวชุบไข่ รอยไหม สีของอาหาร สามารถจัดเป็นกลุ่มสีขาวนวลจากฝ้ายดิบ เหลืองสมอ น้ำตาลประดู่ และน้ำตาลจากสะแบง ดัง Figure 5

Figure 5 Bun Kaojee

(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024e)

2. กลุ่มสถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทางจิตใจ (Significant Locations)

กลุ่มสีที่ 2.1 คลองฮ่องแฮ

คลองฮ่องแฮ หรือแปลตามตัวได้แก่คำว่า คลองน้ำใส และเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านฮ่องแฮที่ตั้งของชุมชน เปรียบเสมือนสายธารหลักที่หล่อเลี้ยงวิถีชีวิตชุมชนร้อยรักมาเนิ่นนาน ทั้งใช้ประกอบอาหาร เลี้ยงสัตว์ และย้อมผ้า โดยกลุ่มสีที่สะท้อนคลองฮ่องแฮในความทรงจำของคนในชุมชนในอดีตคือความรู้สึกน้ำใสสะอาด เย็นตา สามารถจัดเป็นกลุ่มสีขาวนวลจากฝ้ายดิบ เทาจากมะเกลือ และฟ้าจากคราม ดัง Figure 6

Figure 6 Honghae Canal

(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024f)

กลุ่มสีที่ 2.2 ทุงกุลาร้องไห้

ทุ่งข้าวว่างใหญ่กินพื้นที่ใกล้หมู่บ้าน จากที่เคยแห้งแล้งในอดีตซึ่งเล่ากันว่าพวกกุลหรือพวกที่เดินทางค้าขายระหว่างเมืองต่าง ๆ เมื่อพวกกุลเดินทางมาถึงทุ่งนี้ได้รับความทุกข์ยากเป็นอันมากจนถึงกับร้องไห้เพราะตลอดทุ่งนี้ไม่มีน้ำหรือต้นไม้ใหญ่เลย ฤดูแล้งแผ่นดินก็แห้งแตกเป็นระแหง แต่ปัจจุบันกลายเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่ใหญ่ที่สุด เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์ซึ่งนับแต่จะมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นเรื่อย ๆ โดยกลุ่มสีสะท้อนทุ่งกว้าง สีของเม็ดข้าว รวงข้าว ข้าวเปลือก ดิน และทุ่งข้าวสีเขียว สามารถจัดเป็นกลุ่มสีขาวนวลจากฝ้ายดิบ เหลืองจากสมอ เขียว จากสมอผสมคราม น้ำตาลจากประดู่ ดัง Figure 7

Figure 7 Thung Kula Ronghai
(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024g)

กลุ่มสีที่ 2.3 ศาลปู่ตาฮ้องแอ้

สถานที่ประกอบพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับข้าว ซึ่งเป็นความเชื่อที่สำคัญ เนื่องจากเป็นวิถีชีวิตของชุมชนที่ทำนาหาเลี้ยงชีพหลัก โดยจะแบ่งตามลำดับการเพาะปลูกข้าวเป็น 4 ช่วงคือ พิธีกรรมก่อนการเพาะปลูก พิธีกรรมช่วงเพาะปลูก พิธีกรรมเพื่อการบำรุงรักษา และพิธีกรรมเพื่อการเก็บเกี่ยว โดยชุมชนจะบวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือบรรพบุรุษในศาลให้คุ้มครองป้องกันภัยอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สินให้มีความสิริมงคล ความอุดมสมบูรณ์ ความปลอดภัยจากอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นกับการเริ่มต้นทำนา โดยกลุ่มสีที่สะท้อนพิธีบวงสรวง ความเชื่อ ควัน สิ่งลี้ลับ สามารถจัดเป็นกลุ่มสีขาวนวลจากฝ้ายดิบ เทาจากมะเกลือ น้ำตาลจากประดู่ผสมมะเกลือ น้ำตาลจากประดู่ผสมมะเกลือ และสนิม ดัง Figure 8

Figure 8 Honghae Shrine of Ancestors
(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024h)

3. กลุ่มทุนทางสังคม (Social Capital)

กลุ่มสีที่ 3.1 ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว

ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าวแสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจของคนไทยที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังสามารถช่วยสร้างความสามัคคีกันในหมู่บ้าน นอกจากนี้ทำให้เกิดวัฒนธรรมและการขับร้องเพลงอันเป็นเอกลักษณ์ของผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ชาวอีสานส่วนใหญ่ จะเป็นผู้นำใจไมตรี การทำกิจการงานใด ๆ ไม่ว่างงานเล็กงานใหญ่จะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะทุกคนต่างมีน้ำใจให้กันและกัน โดยกลุ่มสีที่สะท้อนสีของรวงข้าวเหลืองทองเมื่อถึงฤดูลงแขกเกี่ยวข้าว สามารถจัดเป็นกลุ่มสี ขาวนวลจากฝ้ายดิบ เหลืองจากสมอ น้ำตาลจากสะเดา น้ำตาลจากสะแบง ดัง Figure 9

Figure 9 Rice Harvesting

(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024i)

กลุ่มสีที่ 3.2 มรดก ภูมิปัญญาการทอผ้า

การทอผ้าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากคุณค่าทางศิลปะแล้วยังเป็นการแสดงความงดงาม แสดงถึงภูมิปัญญาและความสามารถของชาชนบทเป็นอย่างดีโดยในวัฒนธรรมของชาวอีสานผู้หญิงจะมีบทบาทในการทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน เพื่อประโยชน์ใช้สอยด้านเครื่องนุ่งห่มของสมาชิกในครอบครัวและครัวเรือนในชนบท โดยกลุ่มสีที่สะท้อนภูมิปัญญาการทอผ้า เส้นฝ้ายดิบ สีของกี่ทอผ้า กระสวย สามารถจัดเป็นกลุ่มสีขาวนวลจากฝ้ายดิบ น้ำตาลจากสะเดา น้ำตาลจากพะยอม เทาจากมะเกลือ ดัง Figure 10

Figure 10 Textile Weaving Wisdom

(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024j)

กลุ่มสีที่ 3.3 ความศรัทธาในศาสนา คุณความดี

วิถีชีวิตของคนอีสานมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นเนื่องจากพิธีกรรมในสมัยโบราณนิยมทำตามความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยมีความเชื่อว่าหากกระทำถูกต้องแล้ว คุณความดีจะนำความสุขและความเป็นสิริมงคลมาให้แก่ตนเองครอบครัวและวงศ์ตระกูล ปัจจุบันยังคงยึดถือสืบทอดต่อ ๆ กันมา ถือเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย โดยกลุ่มสีที่สะท้อนความบริสุทธิ์ ความศรัทธาในศาสนา กลีบบัว ควันรูปและแท่นบูชา สามารถจัดเป็นกลุ่มสีขาวนวลจากฝ้ายดิบ เทาจากมะเกลือ น้ำตาลจากสะแบง ฟ้าจากคราม ดัง Figure 11

Figure 11 Religious Faith

(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024k)

4. กลุ่มทุนทางธรรมชาติ (Natural Resources)

กลุ่มสีที่ 4.1 ต้นสะแบง

ไม้สะแบงเป็นไม้เลื้อย เหมาะสำหรับคนค้าขาย นักดนตรี ศิลปิน และผู้ต้องติดต่อกับผู้คนอยู่เสมอ เป็นสิ่งดึงดูดและความเป็นมงคล ด้วยวัฒนธรรมของชาวภาคอีสานดอกสะแบงถูกนำมาร้อยประดับ ตกแต่งตามงานพิธีมงคลต่าง ๆ โดยเฉพาะงานบุญใหญ่ต่าง ๆ ดอกหรือลูกสะแบงเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นมงคลและบุญกุศล มักใช้บูชาในงานมหามงคลต่าง ๆ โดยกลุ่มสีที่สะท้อนดอกสะแบงแห่งที่นำมาร้อยตามงาน ต้นไม้ ใบไม้ สีของต้นสะแบง สามารถจัดเป็นกลุ่มสีขาวนวลจากฝ้ายดิบ น้ำตาลจากสะแบง เหลืองจากสมอ เขียวจากสมอผสมคราม ดัง Figure 12

Figure 12 Sabaeng Tree

(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024l)

กลุ่มสีที่ 4.2 ต้นสะเดา

สะเดาเป็นไม้ต้นขนาดกลาง ทุกส่วนมีรสขม มียอดเป็นพุ่มกลม เปลือกของลำต้นสีน้ำตาลเทาหรือเทาปนดำ มีความแตกแหว่งเป็นร่องเล็ก ๆ ตามต้น คนไทยในสมัยก่อนถือว่าต้นสะเดาเป็นไม้มงคล หากปลูกไว้ในบริเวณบ้านทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ โดยเชื่อว่าจะช่วยป้องกันโรคภัยต่าง ๆ ส่วนในบางพื้นที่เชื่อกันว่ากิ่งและใบของต้นสะเดาจะช่วยป้องกันภูตผีปีศาจได้ โดยกลุ่มสีที่สะท้อนสีของเปลือกต้นสะเดาที่มีสีน้ำตาลปนเทา สามารถจัดกลุ่มสีขาวนวลจากฝ้ายดิบ น้ำตาลจากสะเดา น้ำตาลจากพะยอม เทาจากมะเกลือ ดัง Figure 13

Figure 13 Neem Tree

(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024m)

กลุ่มสีที่ 4.3 ต้นพะยอม

พะยอม มีดอกสีเหลืองอ่อนและมีกลิ่นหอม เป็นไม้ต้นที่มองแล้วสบายตาและน่าชมเวลาเดินผ่าน เป็นไม้ตระกูลเก๋ากะที่มี ความเชื่อเป็นมงคล เป็นไม้ที่มีพุ่มกลมสวยงาม นอกจากความงามแล้วยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอุตสาหกรรม มีความเชื่อว่าบ้านใดที่ปลูกต้นพะยอมไว้ประจำบ้านจะช่วยทำให้คนในบ้านมีนิสัยที่อ่อนน้อม ไม่ขัดสนในเรื่องต่าง ๆ โดยกลุ่มสีที่สะท้อนสีของต้นพะยอม ดอกพะยอม สีข้อมของพะยอม สีเปลือกไม้ สามารถจัดกลุ่มสีขาวนวลจากฝ้ายดิบ น้ำตาลจากพะยอม ชมพูจากครั่ง และชมพูตุ่นจากครั่งผสมมะเกลือ ดัง Figure 14

Figure 14 Phayom Tree

(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024n)

The Creation of Identity Color Palettes Using Natural Dyes, E4027 (1-17)

หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำภาพของแรงบันดาลใจ อารมณ์ เรื่องราว และโทนสีทั้ง 12 กลุ่มสี ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม ผลสรุปการประเมินแต่ละกลุ่มสีมีค่าเฉลี่ยดัง Table 3

ผลการประเมินแบบสอบถามเพื่อเลือกกลุ่มสีที่สื่อสารความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนร้อยรักได้เหมาะสมที่สุดพบว่า ในแนวเรื่องที่ 1 ทิวทัศน์ธรรมชาติประเพณี รูปภาพกลุ่มสีที่ 1.1 ประเพณีบุญผะเหวด มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.76) แนวเรื่องที่ 2 สถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทางจิตใจ รูปภาพกลุ่มสีที่ 2.2 ทุ่งกุลาร้องไห้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.71 แนวเรื่องที่ 3 ทิวทางสังคม รูปภาพกลุ่มสีที่ 3.2 ความรักในการทอผ้า มรดก ภูมิปัญญาการทอผ้า มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$, S.D.=0.76)) แนวเรื่องที่ 4 ทิวทางธรรมชาติ รูปภาพกลุ่มสีที่ 4.1 ต้นสะแบง มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$, S.D.=0.62)

Table 3 Means, Standard Deviations, and a Range of Opinions on the Suitability of Color Groups

ทุนในพื้นที่ (Local Capital)		\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น (A Range of Opinion)
Culture and Tradition	ประเพณีบุญผะเหวด (Bun Phawed Tradition)	4.40	0.76	มากที่สุด (Strongly Agree)
	ประเพณีบุญข้าวสาก (Bun Kaosak Tradition)	3.73	0.40	มาก (Agree)
	ประเพณีบุญข้าวจี๋ (Bun Kaojee Tradition)	3.80	0.40	มาก (Agree)
Significant Locations	คลองฮ้องแฮ (Hong Hae Canal)	3.93	0.49	มาก (Agree)
	ทุ่งกุลาร้องไห้ (Thung Kula Ronghai)	4.47	0.71	มากที่สุด (Strongly Agree)
	ศาลปู่ตาฮ้องแฮ (Honghae Shrine of the ancestors)	3.80	0.40	มาก (Agree)
Social Capital	ลงแขกเกี่ยวข้าว (Rice Harvesting)	4.00	0.67	มาก (Agree)
	มรดก ภูมิปัญญาการทอผ้า (Textile Weaving Wisdom)	4.13	0.76	มาก (Agree)
	ความศรัทธาในศาสนา (Religious Faith)	3.80	0.40	มาก (Agree)
Natural Resources	ต้นสะแบง (Sabaeng Tree)	4.20	0.62	มาก (Agree)
	ต้นสะเดา (Neem Tree)	3.80	0.40	มาก (Agree)
	ต้นพะยอม (Phayom Tree)	4.00	0.67	มาก (Agree)

โดยเมื่อนำค่าคะแนนประเมินในกลุ่มชุดสีจากทั้ง 4 แนวเรื่องมาเปรียบเทียบกัน พบว่าค่าคะแนนที่สูงที่สุดอยู่ในกลุ่มสถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทางจิตใจ ได้แก่ กลุ่มสีทุ่งกุลาร้องไห้ ซึ่งประกอบไปด้วยสีเหลืองส้ม น้ำตาลเปลือกประตู สีเขียวจากสมอ ผสมคราม และสีขาวนวลจากเส้นฝ้ายดิบ ผู้วิจัยได้นำผลมาให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเพื่อยืนยันผลประเมินอีกครั้ง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการใช้กลุ่มชุดสีจากทุ่งกุลาร้องไห้สามารถสื่อสารเป็นกลุ่มอัตลักษณ์จากชุมชนร้อยรักษ์ จ.ร้อยเอ็ดได้ แต่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพิจารณากลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มคนวัยทำงานในเมือง หากมีการเพิ่มสีคู่ตรงข้ามเข้าไป จะทำให้ผืนผ้าทอมือมีความสวยงาม น่าสนใจและดูมีชีวิตชีวามากขึ้น เหมาะกับบุคลิกของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนวัยทำงานรุ่นใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญอีกแห่งหนึ่งที่ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องตลาดผ้าทอทั้งในประเทศและต่างประเทศที่โทนสีฟ้า น้ำเงินเป็นหนึ่งในสีที่ขายได้ดีมาโดยตลอด เป็นสีที่เป็นที่ต้องการในตลาด ได้รับการตอบรับที่ดีเสมอ จึงทำให้คณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปในการจัดกลุ่มอัตลักษณ์ โดยใช้กลุ่มสีอัตลักษณ์จากทุ่งกุลาร้องไห้ ที่ประกอบไปด้วยสีขาวนวลจากเส้นฝ้ายดิบ สีเหลืองส้ม สีน้ำตาลเปลือกประตู สีเขียวจากใบสมอผสมคราม สีฟ้าจากคราม เพื่อสื่อสารเรื่องราวและภาพของทุ่งกุลาร้องไห้ที่ประกอบไปด้วยเมล็ดข้าว ความเขียวของทุ่งนาที่ปลูกบนดินสีน้ำตาล รวงข้าวสีเหลืองทอง และท้องฟ้าครามตามภาพ ทั้งนี้ในการนำกลุ่มสีมาทอผ้าย่อมมีธรรมชาติ ควรต้องมีการกำหนดสัดส่วนการใช้สีเพื่อสื่อสารเรื่องราวและอารมณ์ให้ชัดเจนในลำดับต่อไป ดังปรากฏใน Figure 15

Figure 15 Colors Representing the 'Thung Kula Ronghai', Adjusted as Recommended

(Source: Wongmuek & Sarasuk, 2024o)

ส่วนกลุ่มสีอื่นอีก 11 กลุ่มที่แม้ไม่ได้คะแนนสูงที่สุด แต่ล้วนมีค่าคะแนนเฉลี่ยที่สูง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดและมาก ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสามารถนำไปใช้เป็นกลุ่มสีย้อมธรรมชาติเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ของชุมชนจากผ้าทอมือที่ตอบโจทย์ทั้งในด้านความสวยงาม ความน่าสนใจ และการนำอัตลักษณ์ของชุมชนในมิติอื่น ๆ มาสื่อสารได้ด้วยเช่นกัน

คณะผู้วิจัยได้นำผลการประเมินกลับไปพูดคุยชุมชน ทางชุมชนมีความเห็นชอบในการใช้กลุ่มสีทุ่งกุลาร้องไห้เป็นกลุ่มสีอัตลักษณ์ เนื่องจากพื้นที่ของชุมชนตั้งอยู่ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ และทุ่งกุลาร้องไห้เป็นสถานที่ที่ทำให้คนภายนอกส่วนใหญ่รู้จักร้อยเอ็ด แม้แต่ภาพตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดก็มีภาพรวงข้าวหอมมะลิจากทุ่งกุลาร้องไห้ ในเรื่องของกลุ่มชุดสี สีของรวงข้าวและเมล็ดข้าวสะท้อนให้เห็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ ซึ่งข้าวซึ่งเป็นสิ่งที่เชื่อมความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการปลูกข้าวในอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชน และกิจกรรมงานบุญที่เกี่ยวข้องกับข้าวมากมายที่มีความสำคัญกับชุมชน

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา (Conclusion and Discussion)

วิสาหกิจชุมชนร้อยรักษ์ อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม โดยแบบแผนการดำเนินชีวิตและสิ่งรอบตัวของสมาชิกหลากหลายช่วงวัยในวิสาหกิจชุมชนสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ร่วมกันและมีคุณค่าสำหรับคนในชุมชน จากการลงพื้นที่สนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก

คณะผู้วิจัยสามารถจัดหมวดหมู่คำสำคัญที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิด และวิถีชีวิตของคนในชุมชน ออกมาได้ 4 แนวเรื่องคือ ทุนวัฒนธรรมประเพณี สถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทางจิตใจ ทุนทางสังคม และทุนทางธรรมชาติ ที่มีความเหมาะสมกับการดึงมาเป็นกลุ่มสีอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sarasuk (2024) ที่กล่าวถึงขั้นตอนแรกในการออกแบบร่วมกับชุมชนและสำหรับชุมชน ต้องมีการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจที่มาของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณีและค่านิยมของชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมกับสมาชิกชุมชนทำให้รับรู้ข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวกับความต้องการ ความชอบและแรงบันดาลใจของชุมชนที่สัมพันธ์กับการออกแบบที่มีความเฉพาะตัว โดยงานวิจัยฉบับนี้ได้นำข้อมูลจากการลงพื้นที่มาวิเคราะห์พัฒนาและประเมินกลุ่มสีที่สะท้อนเรื่องราว อารมณ์และความรู้สึก ถ่ายทอดเป็นกลุ่มสีที่สื่อถึงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และสร้างความจดจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Seo & Khiaomang (2019) ในเรื่องการสร้างอัตลักษณ์สีเพื่อใช้ในงานออกแบบบรรจุภัณฑ์ ของอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ที่พบว่าการสร้างอัตลักษณ์สีทำให้บรรจุภัณฑ์ในแต่ละพื้นที่มีความหมาย มีเรื่องราว มีที่มา และหลักการในการสร้างอัตลักษณ์สีเพื่อใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถเพิ่มคุณค่าด้านภาพลักษณ์ของงานออกแบบ และส่งผลดีด้านเศรษฐกิจฐานรากในระยะยาว

จากคำสำคัญทั้ง 4 แนวเรื่องที่ค้นพบในงานวิจัย กลุ่มสีที่ได้คะแนนสูงสุดคือกลุ่มสีทุ่งกุลาร้องไห้ในหมวดสถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทางจิตใจ แม้ว่าจะมีงานวิจัยหลายชิ้นในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนอีสานและจังหวัดร้อยเอ็ด แต่ผลของงานวิจัยเหล่านั้นไม่ได้มีการนำทุ่งกุลาร้องไห้มาเป็นอัตลักษณ์ เนื่องด้วยงานวิจัยเหล่านั้นมีขอบเขตของเรื่องพื้นที่ที่ต่างกันไป และมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาในหัวเรื่องที่ชัดเจน เช่นงานวิจัยของ Phoosuk et al (2024) ทำการศึกษาเฉพาะเจาะจงในงานวิจัยเรื่องลายศรีภูมิกับการกลายเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นอำเภอสวรรภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด ที่มุ่งเน้นศึกษาความเป็นมาของลายศรีภูมิซึ่งเป็นลวดลายที่ปรากฏบนโบราณสถานและเป็นลายที่ถูกใช้ในประเพณีพิธีกรรมของคนในพื้นที่ ในงานวิจัยได้อธิบายให้เห็นปรากฏการณ์ที่ทำให้ลายศรีภูมิเริ่มเป็นที่รู้จักและกลายเป็นอัตลักษณ์ของคนสุวรรณภูมิ โดยไม่ได้มุ่งเน้นหรือทำการศึกษาอัตลักษณ์ในมิติอื่น ๆ นอกเหนือจากขอบเขตการศึกษา เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Kabpila (2015) เรื่องการสืบทอดอัตลักษณ์ตามประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ของคนอีสานในชุมชนสะตอน ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ที่ศึกษาเฉพาะเจาะจงในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ โดยไม่ได้ศึกษาอัตลักษณ์ในมิติอื่น ๆ ที่เกินขอบเขตเช่นกัน ในขณะที่งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาการสร้างกลุ่มสีอัตลักษณ์จากการย้อมด้วยสีธรรมชาติ สำหรับการต่อยอดผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนทอผ้าร้อยรักษ์ อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งยังไม่ได้มีการระบุอัตลักษณ์อย่างเด่นชัดในหัวข้อวิจัย หากแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนา กลุ่มสีอัตลักษณ์และประเมินกลุ่มสีอัตลักษณ์ของชุมชน จึงมีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่คำสำคัญหลากหลายมิติ สอบถามผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มสีอัตลักษณ์ของชุมชน และได้ผลการวิจัยในการเลือกทุ่งกุลาร้องไห้ ที่เป็นแหล่งเกษตรกรรมทำนาผืนใหญ่และเป็นพื้นที่หลักในการประกอบอาชีพของชุมชนมาเป็นตัวแทนในการสร้างกลุ่มสีอัตลักษณ์ ซึ่งจะมีความใกล้เคียงกับงานวิจัยของ Sungvondee & Techawong (2015) ที่ค้นหาประเด็นอัตลักษณ์อีสานผ่านมิติที่หลากหลายทั้งทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา ค่านิยม เพื่อนำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์และผลงานจิตรกรรม และได้ข้อสรุปแนวคิดในการสร้างสรรค์จากอัตลักษณ์อันเกิดจากสภาพอากาศเฉพาะของพื้นที่ถิ่น ที่ร้อนและแห้งแล้งสะท้อนถึงความงามในความลำบากยากแค้นและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงและเกษตรกรรม ความเคารพศรัทธาในศาสนาและฤดูกาล ผลงานศิลปะจากงานวิจัยนี้จึงสะท้อนวิถีชีวิตการเกษตรกรรมทำนา โดยการนำองค์ประกอบของชาวนา กระบือ และเขาสัตว์ ที่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนอีสานมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

ทั้งนี้ทุ่งกุลาร้องไห้มีความสำคัญกับชุมชน ด้วยมีอาณาเขตกว่าครึ่งอยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ อีก 4 จังหวัด เป็นสถานที่ที่ปลูกข้าวที่มีคุณภาพเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากข้าวหอมมะลิจากแหล่งผลิตอื่น ๆ จนได้รับการรับรองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ซึ่งข้าวซึ่งเป็นสิ่งที่เชื่อมความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการปลูกข้าวในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ กิจกรรมงานบุญที่เกี่ยวข้องกับข้าวที่มีความสำคัญกับชุมชน เป็นพื้นที่ที่คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจ โดยงานวิจัยของ Munmani & Hongsuwan (2019) กล่าวว่า ในอดีตพื้นที่บริเวณทุ่งกุลาร้องไห้ถูกขนานนามเสมอว่าพื้นที่แห้งแล้งสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่บริเวณนี้ถูกมองแบบด้อยค่ามาโดยตลอด วาทกรรมเหล่านี้สะท้อนมุมมองที่ส่วนกลางมองพื้นที่ทุ่งกว้างแห่งนี้ว่าเป็นพื้นที่แห่งความยากลำบาก ไม่สามารถเพาะปลูกหรือสร้างมูลค่าได้ แต่ในขณะเดียวกัน คนในพื้นที่เองได้พยายามสร้างวาทกรรมขึ้นมาต่อรอง เช่นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิโลก อันหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ มีอยู่มิเก็นเป็นอยู่ข้าวอุ่นน้ำแสดงให้เห็น

ความภาคภูมิใจ ความเป็นเจ้าของของคนในพื้นที่ งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นข้อมูลสนับสนุนแนวคิดที่จะนำทุ่งกุลาร้องไห้เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบกลุ่มสี ลวดลายและรูปแบบสินค้าในลำดับต่อไป

ในขณะเดียวกัน นอกจากทุ่งกุลาร้องไห้แล้ว ยังมีกลุ่มสีอีก 11 กลุ่มที่ถูกสร้างขึ้นมา ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นชุมชนในมิติต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน แม้ไม่ได้รับคะแนนประเมินสูงที่สุด แต่ล้วนมีค่าคะแนนเฉลี่ยที่สูง และสามารถนำไปพัฒนาเป็นผืนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติที่ไม่เพียงแต่ช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ยังมีคามสวยงาม สะท้อนถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตามในการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ ไม่ใช่แค่เรื่องสีที่ช่วยสร้างมูลค่าให้งานออกแบบ คณะผู้วิจัยพบว่าการจัดหมวดหมู่คำสำคัญจากการพูดคุยกับชุมชนยังทำให้เห็นว่าวิถีชีวิตชุมชน สิ่งแวดล้อมและความเป็นธรรมชาติที่อยู่รอบตัว สามารถนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการเลือกองค์ประกอบการออกแบบด้านต่าง ๆ ทั้งเรื่องประเภทสินค้า วัสดุ ลวดลาย ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นงานวิจัยต่อยอดในลำดับต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ Pantung (2019) ที่พบว่ากรออกแบบลวดลายผ้าทอได้แรงบันดาลใจจากการนำทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการออกแบบ ลวดลายที่เกิดจากดอกไม้ประจำบ้านหรือประจำถิ่นที่กลายเป็นลายพื้นฐานของหลายชุมชน (Sarasuk & Wongmuek, 2024) ซึ่งการออกแบบที่มีแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติรอบตัว การย้อมผ้าสีธรรมชาติ แนวคิดเรื่องสิ่งแวดล้อมความยั่งยืนผสมผสานหัตถกรรมร่วมสมัย (Contemporary Craft) ในรูปแบบสไตล์โมเดิร์นผสมกับความมินิมอลลิสต์ (Modern Minimalist) เน้นการออกแบบที่มีความทันสมัย มีรูปแบบเรียบง่ายกำลังได้รับความนิยมจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ให้ความสนใจกับกระแสรักษ์โลกและการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น (Boonsom, 2022) ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันกับกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้ด้วยเช่นกัน

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgments)

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยฉบับเต็มเรื่องการศึกษาสุขภาวะชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์จากผ้าย้อมสีธรรมชาติ โดยใช้อัตลักษณ์ชุมชนทอผ้าร้อยรัก อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับงบประมาณเพื่อสนับสนุนงานวิจัยมูลฐาน (Fundamental Fund 2567) จากสำนักงานส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

รายการเอกสารอ้างอิง (References)

- Boonsom, K. (2022). *The Womenswear Branding Innovation from Hemp for Environmental Creative Crafts Target Group by Using Japanordic Cultural Capital Concept to Sustainability*. Master Thesis, M.A. in Creative Arts, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Cambridge Dictionary. (n.d.). *Identity*. Retrieved 6 September 2024, from <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/identity>
- Collins English Dictionary. (n.d.). *Identity*. Retrieved 6 September 2024, from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/identity>
- Kabpila, S. (2015). *Isan Identity Reproduction of Isan People in Saton Tambon, Community Soidao District, Chanthaburi Province*. Retrieved 16 November 2024, from <https://etheses.rbru.ac.th/pdf-uploads/allfile-202-file01-2016-03-10-09-32-36.pdf>. (In Thai)
- Institute of Digital Technology for Science Service. (2017). *Textile Dyeing with Natural Dyes*. Retrieved 15 November 2024, from <http://siweb1.dss.go.th/repack/fulltext/IR%2041.pdf>. (In Thai)
- Munmani, S., & Hongsuwan, P. (2019). The Mythical Legends of Thung Ku La Ronghai: Ecological Narrative and Social and Cultural Negotiation, *Rommayasan*, 16(2), 11. (In Thai)

- Pantung, P. (2019). Participatory Development of Textile Products of Ban Phu Thong Community, Sukhothai Province. *Area Based Development Research Journal*, 11(4), 331-345. (In Thai)
- Phan Pattana Jungwud Roi Et. [Roi Et Provincial Development Plan]. (2023). Retrieved 17 July 2024, from <https://www.roiet.go.th/ckfinder/userfiles/images/PDF/plan2565/sub-2566.pdf>. (In Thai)
- Phoosuk, N., & Others. (2024). "Sriphum Pattern" and Becoming a Local Identity Suvarnabhumi in Roi Et Province During the 1967 - 2017 Decade. *Arts and Culture Journal of the Lower Moon River*, 13(2), 63. (In Thai)
- Sarasuk, K. P. (2017). A Research of Proficiency Development in Fashion Design Product; Bag Made From Remnant Fabric: Case Study of Tai-Lue Hand Woven Fabric, Baan Hia, Pua District, Naan Province. *Journal of Fine Art, Chiang Mai University*, 8(1), 60-105. (In Thai)
- Sarasuk, K. P. (2024). Empowering Thai Fabric as a Soft Power: The Community Identity Fabric of Khlong Pak Pid. In *Soft Power of Art culture and Creativity*, (pp. 484-514). The 6th International Arts & Designs Collaborative Exhibition 2024, May 29, 2024. Pattani, Thailand.
- Sarasuk, K. P., & Wongmuek, K. (2024). Pattern Design for Wood Block Printing on Mangrove Bark Dyed Fabric from The Identity of Khlong Pak Pid Community, Bang Saphan District, Prachuap Khiri Khan Province. *Journal of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University*, 16(1), 135-153. (In Thai)
- Seo, M., & Khiaomang, K. (2019). The Study on The Creation of Color Identity for Packaging Design of Chon Buri District, Chon Buri Province. *Journal of Industrial Education*, 18(1), 119-128. (In Thai)
- Sontun, P., & Khumvijairat M. (2020). Natural Dyed Woven Fabric with the King's Philosophy. *Ramkhamhaeng University Journal: Graduate School*, 3(1), 19-29. (In Thai)
- Sungvondee, A., & Techawong, R. (2015). I-san Identity to Contemporary Art. Bangkok: Thailand Science Research and Innovation. (In Thai)
- Wongmuek, K. (2024a). Figure 1 *Research Process*.
- Wongmuek, K. (2024b). Figure 2 *Natural Dye From Natural Materials*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024c). Figure 3 *Bun Phawed*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024d). Figure 4 *Bun Kaosak*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024e). Figure 5 *Bun Kaojee*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024f). Figure 6 *Honghae Canal*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024g). Figure 7 *Thung Kula Ronghai*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024h). Figure 8 *Honghae Shrine of Ancestors*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024i). Figure 9 *Rice Harvesting*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024j). Figure 10 *Wisdom of Weaving*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024k). Figure 11 *Religious Faith*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024l). Figure 12 *Sabaeng Tree*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024m). Figure 13 *Neem Tree*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024n). Figure 14 *Phayom Tree*.
- Wongmuek, K., & Sarasuk, K., P. (2024o). Figure 15 *Colors Representing the 'Thung Kula Ronghai', Adjusted as Recommended*.